

MICHAŁ ĆWIRKO-GODYCKI

DZIECKO WIELKOPOLSKIE W ROZWOJU METRYCZNYM

Materiały pomiarowe charakteryzujące główne cechy rozwoju metrycznego dziecka, były zbierane w latach 1947 do 1953. Odnoszą się więc one do dzieci, z których większość przeżyła okupację hitlerowską w warunkach półgłodu i stałego napięcia nerwowego, jakie było umyślnie podtrzymywane przez administrację hitlerowską, aby nie dopuścić do jakiegokolwiek zrzeszenia się ludności polskiej, planowania przyszłości, nadziei spokojniejszego życia. Te warunki niewątpliwie musiały działać na procesy rozwoju organizmu dziecięcego, przy czym w różny sposób, zależnie od tego czy dziecko urodziło się w 1939 roku i przeżywało w niedostatku materialnym (żywienie, higiena) początkowe miesiące i lata swego życia, albo weszło w okres wojny w wieku przedszkolnym lub szkolnym, przebywszy pierwsze lata rozwojowe za czasu stosunkowego „prosperity”, jakie istniało w okresie bezpośrednio poprzedzającym wojnę.

Pomiary rozpoczęto na wiosnę roku 1947 we wszystkich szkołach podstawowych i przedszkolach okręgu szkolnego poznańskiego i powtarzano je corocznie w tym samym czasie (początek czerwca) do 1953 roku, tj. do czasu ukończenia szkoły podstawowej przez pierwszoklasistów z roku 1947. Pomiary odnosiły się co roku do wszystkich uczniów i uczennic uczęszczających do szkoły. W ten sposób przy opracowaniu kolejnym ośmiolatków, dziewięciolatków itd. część badanych była ta sama co i w roku poprzednim, a część (wstępujący na nowo lub zmieniający szkołę) była badana w danej szkole po raz pierwszy. Dlatego też liczby średnie kolejnych lat nie są ściśle liczbami średnimi ciągłymi, dotyczącymi tylko tych samych dzieci. W każdej liczbie średniej znajduje się mały odsetek osób badanych po raz pierwszy, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę również i ten fakt, że wędrowniki dzieci ze szkoły do szkoły, co nie jest tak rzadkie nawet w szkołach wiejskich, powodowały gubienie się tych jednostek w szkole, którą opuszczały, a nowy przybytek w szkole, do której przeszły. Ten ruch „populacji szkolnej” należałoby ocenić na około 7 - 9⁰%, szczególnie w latach wcześniejszych, tj. 1947 - 1949. Lata pięćdziesiąte były już pod tym względem „spokojniejsze” i odsetek wę-

drujących dzieci prawdopodobnie nie przekraczał 3 - 5⁰/₀. Ścisłego przeliczenia tych strat i przybytków nie było możliwości wykonać. Po pierwsze dlatego, że była to praca zabierająca nieprawdopodobnie dużo czasu na odszukanie jakiegoś nazwiska, które znikło ze szkoły X w około 3000 innych szkół gdzie ono „ukazało się”, a częściowo i dlatego, że materiały zebrane przechodziły swoją gehennę z powodu dwukrotnego przenoszenia zakładu: raz z Col. Kopernickiego, które zakład ze względu na różne okoliczności opuszczał literalnie w ciągu trzech dni i przenosił się do pomieszczeń podstrychowych Col. Minus, a drugi raz po 5-letnim pobycie w nieprawdopodobnej ciasnocie, przeniósł się w roku 1956 do obecnych swoich pomieszczeń, co pozwoliło na rozpoczęcie stopniowej segregacji i opracowywania materiału. Zajęli się tym liczni magistranci, przede wszystkim Wydziału Wychowania Fizycznego, a częściowo pracownicy techniczno-naukowi i na pracach zleconych z zasiłków Polskiej Akademii Nauk; scalali oni obliczenia cząstkowe z kart badawczych, służących do poszczególnych prac magisterskich.

W niniejszym przyczynku materiałowym przedstawiamy tabele średnich cech oraz ich odchylenia standardowe z ich błędami statystycznymi, ułożone w taki sposób, że dla tego samego wieku podajemy rok badania i rok urodzenia dziecka. W ten sposób ułatwia się znacznie analiza akceleracji, jak również analiza wpływu na rozwój metryczny czynników szkodliwych dla rozwoju dziecka w różnych okresach jego wzrastania. Analizę taką dla całości materiału mamy nadzieję podjąć przy opracowywaniu monografii o powojennym dziecku wielkopolskim, a obecnie podając materiały do wykorzystywania porównawczego w pracach innych autorów, zajmujących się podobnie jak my tymi zagadnieniami, pozostawiamy szczegółowsze analizy na czas późniejszy.

Do odczytywania tabel średnich cech winniśmy wyjaśnienie: N znaczy liczebność grupy dla której obliczona jest średnia cechy; w kółeczku umieszczony jest rok urodzenia, przy czym wymienione są dwie ostatnie liczby, a „19” wszędzie się pomija; poniżej wiersza wskazującego N jest średnia z $\pm$ błędem prawdopodobnym, a jeszcze niżej odchylenie standardowe z $\pm$ błędem prawdopodobnym. Osobno podajemy dla orientacji tabelę liczb dzieci szkolnych w poszczególnych powiatach w okresie kiedy były prowadzone badania według wykazu z roku 1951. Wykaz ten może zorientować w pewnej mierze czytelnika w jakim stopniu liczebności badanych dzieci odchylają się od liczebności całkowitej populacji szkolnej.

Dla tabel średnich cech w powiatach nie podawaliśmy przy każdej średniej błędu i odchylenia standardowego, gdyż są one bardzo małe i bardzo podobne do wymienionych w tabelach poszczególnych cech.

Pierwsza tabela średnich cech odnosi się do dzieci przedszkolnych z 9 wylosowanych powiatów, mianowicie: konińskiego, krotoszyńskiego, leszczyńskiego, obornickiego, rawickiego, rogozińskiego, śremskiego, wą-

growieckiego i wrzesińskiego w liczbie 130 przedszkoli obejmujących 7834 dzieci z czego chłopców 4141 i dziewcząt 3693. Dzieci te były badane w latach 1949, 1950, 1952 i 1953. Duża więc część danych powtarza się z roku na rok, dając liczby średnie znacznie pewniejsze niż tzw. liczby przekrojowe z jednorazowego badania. W tabeli tej podajemy również tylko liczby średnie bez błędów i odchyłeń standardowych, bardzo zresztą małych i powtarzających się.

Dalsze tabele odnoszą się do dzieci szkół podstawowych przy czym należy wyjaśnić, że rocznik notowany jako 7 lat spotykamy w przedszkolach i szkołach podstawowych. Sytuacja ta powstała z powodu ówczesnych trudności z budynkami szkolnymi, dlatego rodzice często prosili o pozostawienie dziecka w przedszkolu „aby się nie wałęsało”. Mniejsze liczby dzieci siedmioletnich w szkołach podstawowych w stosunku do ośmioletnich i starszych należy tłumaczyć tym, że klasa wieku w poszczególnych rocznikach zawierała wszystkich urodzonych w poprzedzającym półroczu i w następującym półroczu, np. dla klasy 7 lat należy rozumieć osobników mających 6,5 do 7,5 lat. Do szkoły zaczynały chodzić dzieci po ukończonym siódmym roku życia. Z tego powodu do wiosny, kiedy były prowadzone badania, niektóre dzieci należały już do następnej klasy wieku.

Na zakończenie tej krótkiej informacji o materiale, chciałbym najserdeczniej podziękować prof. dr Zbigniewowi Drozdowskiemu, memu Uczniowi, długoletniemu Współpracownikowi i serdecznemu Przyjacielowi, za jego trud włożony w sprawdzanie obliczeń w pracach magisterskich, opiekę w Zakładzie Antropologii nad całością materiałów, weryfikację prac zleconych i tyle innych przyjacielskich usług związanych z uzyskaniem ogłaszanych obecnie danych materiałowych.

L'ENFANT DE LA GRANDE POLOGNE DANS SON DÉVELOPPEMENT MÉTRIQUE

par MICHEL CWIRKO-GODYCKI

L'auteur présente les results statistiques des recherches prolongées sur le développement des enfants des écoles maternelles et primaires dans toute la voïvodie de Poznań. Les recherches ont été faites sur l'initiative et sous la direction d'auteur de 1947 à 1953 chaque année, en première décade du mois de juin.

DEVELOPMENT OF METRIC CHARACTERS OF CHILDREN FROM GREAT POLAND

by MICHAEL CWIRKO-GODYCKI

The author presents results of statistical treatment of metrical characters of school children examined longitudinally in years 1947 - 1953. These examinations were initiated by the author and carried under his guidance in all kindergartens and primary schools of Poznań voivodeship in first ten days of June each year.

Tab. 1. Liczebność dzieci szkolnych w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego — Nombre des enfants scolaires dans les districts particuliers

Powiat-distr.	N	Powiat-distr.	N	Powiat-distr.	N	Powiat-distr.	N
Chodzież	5478	Koło	17338	Nowy Tomyśl	12829	Śrem	9638
Czarnków	5586	Kenia	28127	Oberniki	6915	Środa	7593
Gniezno	12535	Kościan	12593	Ostrów	15064	Turek	16716
Gostyń	8482	Kreteszyń	11074	Poznań	12373	Wągrowiec	8194
Jarocin	13538	Leszno	7302	Rawicz	6512	Wolsztyn	7941
Kępno	13857	Międzychód	3845	Szamotuły	9796	Września	7226
						woj. poznań.	260552

Tab. 2. Średnie cech metrycznych dzieci przedszkolnych. Moyennes des caractères métriques des enfants dans les écoles maternelles

		Wzrost /w mm/-Stature /en mm/					
Wiek: âge	Lata urodz.-badan., Anné-exem.	N ♂	min-max	M	N ♀	min-max	M
3	1949-52 1950-53	1285	830-1150	933,8	241	81-113	942,0
4	1948-52 1949-53	643	750-1200	1010,9	593	84-118	1004,4
5	1944-49 1945-50 1947-52 1948-53	978	850-1260	1067,3	868	88-122	1058,9
6	1943-49 1944-50 1946-52 1947-53	1143	940-1300	1119,7	649	90-124	1117,0
7	1942-49 1945-52 1946-53	92	950-1290	1165,1	713	91-129	1157,3
		Wzrost w poz.siedz./w mm/-taille assise					
3	j.w.	263	400-690	510,5	254	400-660	537,6
4		657	400-690	560,3	578	400-700	546,5
5		821	440-690	579,0	807	420-710	582,6
6		1023	450-720	600,1	1128	430-710	593,9
7		671	430-730	622,4	628	460-720	609,0
		Ciężar ciała./w kg/-poids /en kg/					
3	j.w.	310	10-21	14,60	239	10-20	14,77
4		643	10-23	16,66	593	10-24	16,29
5		994	11-25	18,35	897	10-25	17,63
6		1249	12-28	19,87	1249	12-26	19,47
7		753	11-30	21,28	706	13-27	20,90
		Obwód kl.piersiowej /w mm/-périmètre thorac.					
3	j.w.	289	400-690	537,2	245	420-620	524,4
4		654	450-650	544,5	580	420-660	539,7
5		1035	460-690	555,0	813	450-680	547,0
6		1151	470-720	588,7	1143	450-710	570,7
7		680	460-750	614,6	636	470-700	578,2

Tab. 3. Średnie wzrostu chłopców w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego — Moyennes de la stature des garçons dans les districts particuliers

Powiat district	Wiek age	Chłopcy - garçons								
		7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chodzież	1219	1246	1300	1347	1381	1416	1471	1521	1573	-
Czarnków	1193	1240	1292	1327	1373	1413	1415	-	-	-
Gniezno	1212	1301	1325	1359	1393	1451	1503	1554	1582	-
Gostyń	1211	1249	1302	1351	1393	1437	1491	1564	1638	-
Jarocin	1218	1252	1304	1349	1393	1427	1497	1518	-	-
Kępno	1201	1223	1277	1335	1379	1423	1463	1527	1572	-
Koło	1199	1217	1273	1321	1368	1416	1459	1495	1545	-
Konin	1197	1221	1264	1313	1355	1401	1458	1508	1544	-
Kościan	1204	1240	1290	1332	1379	1425	1487	1526	1601	-
Krotoszyn	1197	1222	1285	1337	1388	1419	1479	1531	1579	-
Leszno	1208	1230	1305	1348	1397	1421	1483	1532	1569	-
Międzychód										
N. Tomysł	1208	1242	1289	1341	1376	1433	1485	1529	1575	-
Oborniki	1188	1234	1295	1335	1371	1417	1472	1530	1562	-
Ostrów	1210	1242	1290	1336	1376	1415	1444	1480	1497	-
Poznań	1190	1232	1285	1330	1371	1483	1488	1522	1520	-
Rawicz	1211	1251	1304	1350	1392	1431	1477	1537	1626	-
Szamotuły	1192	1237	1308	1354	1401	1434	1487	1531	1597	-
Śrem	1207	1243	1297	1347	1404	1432	1494	1529	1593	-
Środa	1215	1262	1287	1328	1369	1416	1469	1527	1557	-
Turek	1197	1230	1271	1322	1365	1414	1460	1509	1563	-
Wągrowiec	1207	1234	1273	1333	1374	1414	1473	1497	1507	-
Wolsztyn	1207	1260	1287	1350	1391	1439	1477	1501	-	-
Września	1198	1224	1278	1322	1350	1408	1447	1509	1605	-

Tab. 4. Średnie wzrostu dziewcząt w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w mm) — Moyennes de la stature des filles dans les districts particuliers (en mm)

Powiat district	Wiek age	Dziewczeta - filles						
		7	8	9	10	11	12	13
Chodzież	1196	1228	1280	1329	1384	1433	1439	-
Czarnków	1177	1230	1272	1324	1370	1406	1436	-
Gniezno	1204	1275	1306	1346	1387	1454	1527	-
Gostyń	1205	1235	1287	1334	1387	1448	1507	-
Jarocin	1209	1245	1289	1334	1392	1455	1496	-
Kępno	1177	1223	1273	1329	1386	1431	1500	-
Koło	1179	1209	1257	1312	1363	1418	1478	-
Konin	1179	1228	1268	1318	1390	1417	1471	-
Kościan	1202	1236	1279	1329	1382	1441	1496	-
Krotoszyn	1189	1214	1273	1328	1371	1429	1486	-
Leszno	1172	1258	1293	1342	1377	1429	1496	-
Międzychód								
N. Tomysł	1201	1231	1287	1330	1381	1438	1488	-
Oborniki	1178	1226	1281	1329	1381	1435	1490	-
Ostrów	1197	1225	1272	1324	1358	1410	1470	-
Poznań	1186	1216	1266	1322	1377	1437	1499	-
Rawicz	1197	1247	1287	1341	1390	1447	1503	-
Śrem	1182	1235	1268	1338	1386	1435	1487	-
Środa	1209	1222	1286	1322	1377	1429	1486	-
Szamotuły	1197	1240	1280	1338	1394	1442	1494	-
Turek	1175	1213	1259	1311	1360	1424	1480	-
Wągrowiec	1170	1221	1279	1323	1384	1430	1474	-
Wolsztyn	1207	1248	1298	1353	1397	1455	1496	-
Września	1189	1211	1257	1298	1351	1398	1435	-

Tab. 5. Średnie wagi chłopców w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w kg) — Moyennes du poids des garçons des les districts particuliers (en kg)

Powiat district	Wiek âge	Chłopcy - garçons								
		7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chodzież		22,3	24,2	26,3	28,5	31,2	32,8	37,3	41,6	44,6
Czarnków		22,8	24,0	26,5	29,0	31,2	33,9	37,4	42,3	49,5
Gniezno		23,6	24,5	27,1	29,2	32,0	34,6	38,4	43,0	47,4
Gostyń		23,4	24,9	27,6	29,6	32,1	34,5	38,4	41,9	48,6
Jarocin										
Kępno		23,3	24,5	26,4	28,5	31,1	33,3	36,5	40,9	45,9
Koło		22,8	24,1	26,1	28,6	30,8	33,7	36,7	40,3	45,0
Konin		22,9	24,2	26,5	28,7	31,0	33,6	37,2	40,8	46,0
Kościan		22,6	24,6	26,9	29,2	31,8	34,9	39,1	43,2	48,9
Krotoszyn		22,9	24,5	26,9	29,3	31,7	34,7	38,6	42,0	48,6
Leszno		22,8	24,4	26,7	29,0	32,2	34,7	38,5	43,0	49,0
Międzychód		23,1	24,8	26,4	29,0	31,9	34,1	36,8	41,6	-
Nowy Tomyśl		22,8	24,4	26,6	29,1	31,7	34,6	37,8	43,0	47,7
Oborniki		23,2	24,7	26,1	29,0	31,4	37,7	37,8	42,0	45,8
Ostrów		22,6	24,1	26,5	28,9	31,6	34,5	37,8	42,2	46,4
Poznań		22,8	24,2	26,7	29,2	31,8	34,9	38,5	42,2	47,0
Rawicz		22,9	24,2	27,2	28,9	31,4	34,4	37,5	40,2	44,5
Szamotuły		22,6	24,5	26,8	29,4	31,8	34,5	38,4	43,0	47,7
Śrem		23,2	24,0	26,8	28,4	31,8	34,3	37,9	41,5	45,2
Środa		22,6	24,2	26,8	28,9	31,3	34,1	37,4	40,6	45,8
Turek		22,5	24,0	26,2	28,7	30,8	33,4	36,7	40,6	45,9
Wągrowiec		22,2	24,4	26,9	29,3	32,1	34,6	38,7	41,7	49,1
Wolsztyn		22,9	24,4	26,8	29,2	31,8	34,4	38,1	42,8	44,9
Września		23,6	25,1	26,6	28,6	32,4	34,7	38,0	43,2	48,7

Tab. 6. Średnie wagi dziewcząt w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w kg) — Moyennes du poids des filles dans les districts particuliers (en kg)

Powiat district	Wiek âge	Dziewczeta - filles								
		7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chodzież		22,0	23,6	25,7	28,2	30,8	34,0	38,9	43,4	46,6
Czarnków		21,8	23,3	25,5	27,9	30,9	34,4	39,3	42,3	42,2
Gniezno		22,7	24,0	25,9	28,3	30,7	35,1	39,1	42,6	46,6
Gostyń		22,8	24,1	26,3	28,7	31,6	35,0	39,9	44,3	44,8
Jarocin										
Kępno		22,3	23,5	25,5	27,7	30,2	34,1	38,1	41,6	44,2
Koło		21,6	23,0	25,1	27,2	30,1	33,3	37,2	41,6	45,2
Konin		21,4	23,2	25,1	27,5	30,3	33,8	37,7	41,4	45,0
Kościan		22,0	23,7	25,9	28,5	31,5	35,3	39,9	44,5	48,5
Krotoszyn		22,4	23,6	25,8	28,6	31,4	34,5	40,2	42,1	47,5
Leszno		21,4	23,1	25,6	28,4	31,3	35,2	39,3	43,5	51,5
Międzychód		22,0	23,8	25,6	27,6	31,5	35,6	40,4	42,9	-
Nowy Tomyśl		21,3	23,2	25,2	27,7	30,7	34,2	39,4	43,1	50,7
Oborniki		22,1	23,7	25,8	28,2	30,7	35,2	38,3	40,9	41,9
Ostrów		21,5	23,2	24,7	28,1	30,8	34,6	38,9	42,5	46,3
Poznań		21,8	23,2	25,5	28,3	31,4	35,7	40,4	43,5	46,9
Rawicz		21,8	23,3	25,7	28,1	30,9	35,4	39,1	43,6	-
Szamotuły		22,0	23,2	25,9	28,8	31,3	35,2	39,4	42,3	47,3
Śrem		21,9	23,8	26,0	28,3	31,1	34,6	38,8	42,1	46,9
Środa		21,9	23,1	25,7	28,4	30,6	34,7	40,0	42,7	49,5
Turek		21,4	22,9	25,0	27,5	30,3	33,9	38,0	42,3	46,0
Wągrowiec		22,1	23,4	26,4	29,3	32,3	34,9	39,3	43,8	47,4
Wolsztyn		22,1	23,5	25,4	28,2	31,0	34,6	39,5	43,9	47,0
Września		22,3	23,6	25,1	26,7	29,5	34,5	39,2	41,0	43,3

Tab. 7. Średnie obwodu klatki piersiowej chłopców w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w mm) —
Moyennes du périmètre thoracique des garçons dans les districts particuliers (en mm)

Powiat district	Wiek âge	Chłopcy - garçons							
		7	8	9	10	11	12	13	14
Chodzież	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Czarnków	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gniezno	-	-	-	674	695	713	721	-	-
Gostyń	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarocin	609	620	643	658	645	703	736	-	-
Kępno	-	615	637	651	672	690	730	-	-
Koło	617	626	636	653	671	690	710	741	-
Konin	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kościan	617	634	644	656	679	712	738	769	-
Krotoszyn	610	624	638	659	672	695	724	749	-
Leszno	-	-	-	669	686	696	706	-	-
Międzychód	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Tomyśl	611	625	640	659	673	692	718	743	-
Oborniki	-	613	630	648	688	691	717	754	-
Ostrów	-	615	632	650	676	678	677	-	-
Poznań	611	617	629	644	665	693	710	728	-
Rawicz	613	618	638	649	673	695	732	767	-
Szamotuły	-	622	661	661	684	696	725	752	-
Srem	622	629	643	664	683	701	725	748	-
Środa	-	-	627	632	655	668	-	-	-
Turek	604	616	627	671	673	696	721	744	-
Wągrowiec	-	-	-	650	688	701	737	-	-
Wolsztyn	-	661	655	673	686	717	-	-	-
Września	-	-	647	662	674	681	-	-	-

Tab. 8. Średnie obwodu klatki piersiowej dziewcząt w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w mm)
Moyennes du périmètre thoracique des filles dans les districts particuliers (en mm)

Powiat district	Wiek âge	Dziewczęta - filles							
		7	8	9	10	11	12	13	14
Chodzież	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Czarnków	-	602	634	645	663	-	-	-	-
Gniezno	-	-	640	659	676	708	742	754	-
Gostyń	-	617	636	662	667	690	734	-	-
Jarocin	592	610	623	640	705	683	731	755	-
Kępno	-	611	624	647	670	693	722	-	-
Koło	609	607	617	634	652	686	732	766	-
Konin	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kościan	-	617	625	640	671	695	746	789	-
Krotoszyn	604	610	624	648	666	693	725	771	-
Leszno	-	-	-	635	676	693	-	-	-
Międzychód	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nowy Tomyśl	596	615	627	645	669	699	738	777	-
Oborniki	-	608	621	633	669	700	722	743	-
Ostrów	-	601	612	609	655	691	724	-	-
Poznań	593	612	621	633	652	688	742	765	-
Rawicz	609	615	624	644	669	696	745	798	-
Szamotuły	-	608	616	638	655	699	743	777	-
Srem	606	620	633	651	675	702	745	762	-
Środa	-	-	-	617	648	678	-	-	-
Turek	586	616	620	637	650	690	724	753	-
Wągrowiec	-	610	616	641	676	707	732	770	-
Wolsztyn	-	-	-	-	692	718	-	-	-
Września	-	-	634	644	668	689	-	-	-

Tab. 9. Średnie wzrostu w pozycji siedzącej chłopców w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w mm) — Moyennes de la taille assise des garçons dans les districts particuliers (en mm)

Powiat district	Wiek âge	Chłopcy - garçons								
		7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chodzież	632	658	678	698	710	730	747	772	801	-
Czarnków	647	669	679	700	717	732	757	787	-	-
Gniezno	-	660	667	686	707	715	745	777	786	-
Gostyń	655	661	682	704	721	733	758	793	810	-
Jarocin	642	653	674	697	716	733	758	781	817	-
Kępno	627	651	677	695	714	728	749	775	796	-
Koło	629	654	677	692	708	727	745	771	793	-
Konin	632	655	674	692	711	728	748	771	799	-
Kościan	641	650	680	696	714	735	757	777	805	-
Krotoszyn	645	659	681	697	715	731	756	780	805	-
Leszno	637	659	681	698	713	734	754	775	804	-
Międzychód	-	-	677	692	715	728	746	-	-	-
N. Tomyśl	645	668	686	700	717	735	757	777	799	-
Oborniki	661	667	688	705	719	736	755	782	-	-
Ostrów	645	654	675	694	712	729	751	776	798	-
Poznań	635	656	677	698	722	739	762	782	798	-
Rawicz	647	666	688	706	728	739	761	793	-	-
Szamotuły	650	662	672	694	716	735	760	784	797	-
Śrem	640	656	681	696	717	735	757	775	792	-
Środa	640	662	684	699	712	731	754	772	801	-
Turek	640	652	672	691	709	723	745	766	798	-
Wągrowiec	642	649	670	694	713	740	757	779	-	-
Wolsztyn	652	667	686	704	719	735	745	759	-	-
Września	-	659	679	701	713	725	748	771	-	-

Tab. 10. Średnie wzrostu w pozycji siedzącej dziewcząt w poszczególnych powiatach woj. poznańskiego (w mm) — Moyennes de la taille assise des filles dans les districts particuliers (en mm)

Powiat district	Wiek âge	Dziewczęta - filles								
		7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chodzież	646	652	672	691	710	735	764	791	800	-
Czarnków	636	653	671	688	713	737	761	782	-	-
Gniezno	-	-	672	696	723	740	770	795	-	-
Gostyń	642	657	676	697	719	744	775	797	-	-
Jarocin	633	649	670	694	714	743	773	793	-	-
Kępno	656	655	672	687	712	735	762	785	800	-
Koło	630	642	660	680	704	729	755	778	801	-
Konin	632	647	666	686	704	729	755	779	798	-
Kościan	629	650	675	694	713	735	766	789	-	-
Krotoszyn	642	656	675	691	715	741	770	792	-	-
Leszno	639	649	669	692	714	738	762	781	-	-
Międzychód	-	-	671	686	710	739	777	-	-	-
Nowy Tomyśl	643	657	677	693	713	749	763	781	792	-
Oborniki	641	656	680	700	720	743	766	787	-	-
Ostrów	635	651	672	690	710	734	763	780	804	-
Poznań	641	651	664	694	720	748	775	793	813	-
Rawicz	637	653	681	700	721	749	780	795	-	-
Szamotuły	641	648	671	695	715	737	767	788	-	-
Śrem	627	645	676	695	717	740	767	799	808	-
Środa	637	658	678	696	715	739	764	778	796	-
Turek	632	647	664	681	707	732	758	778	797	-
Wągrowiec	627	637	669	692	717	738	766	794	-	-
Wolsztyn	653	660	674	698	716	745	766	797	-	-
Września	-	647	670	688	711	735	764	777	-	-

Tab. 11. Średnie wzrostu (w mm) chłopców ułożone według wieku i roku badania
(całe woj. poznańskie) — Moyennes de la stature (en mm) des garçons d'après
l'âge et l'année de l'examen (toute la voïvodie)

Wiek âge	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7 ♂	N = 1479 1194 ± 0,9 (40) 54 ± 0,7	N = 832 1193 ± 1,2 (41) 44 ± 0,8	N = 357 1212 ± 2,1 (42) 59 ± 1,5	N = 217 1217 ± 2,7 (43) 59 ± 1,9	N = 259 1224 ± 0,2 (44) 56 ± 0,2	N = 616 1200 ± 1,4 (45) 53 ± 1,0		N = 3760 M = 1206
8 ♂	N = 12323 1200 ± 0,3 (39) 55 ± 0,2	N = 11553 1211 ± 0,3 (40) 53 ± 0,2	N = 4878 1210 ± 0,5 (41) 55 ± 0,3	N = 5139 1256 ± 0,5 (42) 54 ± 0,3	N = 6131 1218 ± 0,5 (43) 55 ± 0,3	N = 6883 1217 ± 0,4 (44) 49 ± 0,3	N = 2369 1219 ± 0,7 (45) 55 ± 0,5	N = 49276 M = 1218
9 ♂	N = 12399 1257 ± 0,3 (33) 59 ± 0,2	N = 13305 1257 ± 0,3 (39) 56 ± 0,2	N = 7032 1257 ± 0,5 (40) 57 ± 0,3	N = 5648 1258 ± 0,5 (41) 56 ± 0,3	N = 6836 1265 ± 0,5 (42) 56 ± 0,3	N = 8028 1263 ± 0,4 (43) 57 ± 0,9	N = 4567 1266 ± 0,5 (44) 57 ± 0,4	N = 57815 M = 1260
10 ♂	N = 12462 1289 ± 0,3 (37) 58 ± 0,2	N = 12082 1301 ± 0,3 (38) 59 ± 0,2	N = 7717 1304 ± 0,5 (39) 59 ± 0,3	N = 5903 1303 ± 0,5 (40) 59 ± 0,3	N = 7529 1299 ± 0,5 (41) 55 ± 0,3	N = 9136 1310 ± 0,5 (42) 57 ± 0,3	N = 5544 1307 ± 0,5 (43) 60 ± 0,4	N = 60373 M = 1301
11 ♂	N = 12162 1331 ± 0,3 (36) 61 ± 0,2	N = 13102 1342 ± 0,3 (37) 59 ± 0,2	N = 5153 1350 ± 0,6 (38) 62 ± 0,4	N = 6642 1345 ± 0,5 (39) 60 ± 0,3	N = 7713 1351 ± 0,5 (40) 60 ± 0,3	N = 9220 1371 ± 0,5 (41) 61 ± 0,3	N = 3977 1349 ± 0,7 (42) 61 ± 0,5	N = 57969 M = 1348
12 ♂	N = 11422 1374 ± 0,4 (35) 63 ± 0,3	N = 12340 1386 ± 0,4 (36) 64 ± 0,3	N = 7266 1389 ± 0,5 (37) 64 ± 0,3	N = 6244 1403 ± 0,5 (38) 66 ± 0,4	N = 9109 1396 ± 0,5 (39) 61 ± 0,3	N = 9678 1393 ± 0,5 (40) 65 ± 0,3	N = 7495 1397 ± 0,5 (41) 68 ± 0,3	N = 63354 M = 1391
13 ♂	N = 11178 1421 ± 0,4 (34) 67 ± 0,3	N = 11692 1421 ± 0,4 (35) 69 ± 0,3	N = 7431 1431 ± 0,5 (36) 69 ± 0,4	N = 5472 1437 ± 0,6 (37) 69 ± 0,4	N = 8184 1441 ± 0,5 (38) 72 ± 0,3	N = 10816 1442 ± 0,5 (39) 71 ± 0,3	N = 7816 1444 ± 0,5 (40) 68 ± 0,3	N = 57589 M = 1434
14 ♂	N = 9847 1457 ± 0,5 (33) 74 ± 0,3	N = 10667 1539 ± 0,5 (34) 78 ± 0,3	N = 6722 1486 ± 0,6 (35) 78 ± 0,5	N = 5677 1486 ± 0,7 (36) 77 ± 0,5	N = 7167 1498 ± 0,7 (37) 79 ± 0,5	N = 9261 1493 ± 0,5 (38) 79 ± 0,4	N = 4452 1506 ± 0,8 (39) 79 ± 0,5	N = 53793 M = 1495
15 ♂	N = 5752 1529 ± 0,8 (32) 90 ± 0,5	N = 4270 1558 ± 0,9 (33) 85 ± 0,6	N = 2507 1541 ± 1,1 (34) 81 ± 0,7	N = 3624 1544 ± 0,9 (35) 82 ± 0,7	N = 4569 1551 ± 0,8 (36) 84 ± 0,6	N = 4495 1546 ± 0,8 (37) 83 ± 0,6	N = 3056 1542 ± 1,0 (38) 82 ± 0,7	N = 28273 M = 1544
16 ♂	N = 2034 1573 ± 1,2 (31) 81 ± 0,9	N = 1859 1595 ± 1,3 (32) 81 ± 0,9	N = 2580 1564 ± 1,3 (33) 95 ± 0,9	N = 1160 1599 ± 1,6 (34) 78 ± 1,1	N = 1641 1594 ± 1,5 (35) 88 ± 1,0	N = 1275 1588 ± 1,5 (36) 84 ± 1,1	N = 454 1586 ± 2,4 (37) 78 ± 1,7	N = 11003 M = 1585
17 ♂	N = 387 1617 ± 2,2 (30) 64 ± 1,6	N = 222 1640 ± 2,9 (31) 64 ± 2,1	N = 81 1630 ± 5,1 (32) 67 ± 3,5	N = 48 1633 ± 6,3 (33) 65 ± 4,5	N = 112 1619 ± 0,5 (34) 75 ± 0,3	N = 148 1605 ± 4,9 (35) 88 ± 3,4	N = 70 1605 ± 6,3 (36) 79 ± 4,4	N = 1068 M = 1621

Dans les tableaux 11, 12, 13, 14, 15 et 16 la signification des nombres dans chaque quadrilatère est la suivante:
dans chaque quadrilatère est la suivante: dans petits quadrilatères sont les numeros des enfants examinés; le
premier nombre est la moyenne du caractère étudié ± erreur probable; un peu plus bas — écart quarré ± er-
reur probable; dans le cercle sont deux derniers chiffres de l'an de naissance d'enfant.

Tab. 12. Średnie wzrostu (w mm) dziewcząt z całego województwa poznańskiego według wieku i roku badania — Moyennes de la stature (en mm) des filles d'après l'âge et l'année de l'examen

Wiek âge	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7 ♀	N= 1336 1189± 0,9 (40) 52± 0,7	N= 828 1185±1,2 (41) 52±0,9	N= 359 1197±2,1 (42) 57±1,4	N= 162 1191± 3,2 (43) 61± 2,6	N= 275 1213± 2,2 (44) 53±1,5	N= 200 1179± 2,9 (45) 61± 2,1	N= 38 1202± 6,5 (46) 60± 4,7	N=3198 M=1194
8 ♀	N=11588 1190± 0,3 (39) 56± 0,3	N=11437 1201±0,3 (40) 54±0,2	N=6175 1203±0,5 (41) 54±0,3	N=5175 1205±0,5 (42) 55±0,3	N=5754 1217±0,5 (43) 53±0,3	N=4259 1244±0,4 (44) 37±0,3	N=1841 1210±0,8 (45) 51±0,5	N=46229 M=1210
9 ♀	N=11481 1233± 0,3 (38) 58± 0,2	N=12339 1247±0,3 (39) 57±0,2	N=6871 1247±0,5 (40) 55±0,3	N=5445 1248±0,5 (41) 57±0,3	N=6549 1257±0,5 (42) 56±0,3	N=7731 1251±0,4 (43) 58±0,3	N=2671 1260±0,7 (44) 56±0,5	N=53387 M=1249
10 ♀	N=11644 1283± 0,4 (37) 64± 0,3	N=11165 1293±0,4 (38) 61±0,3	N=7663 1294±0,4 (39) 60±0,3	N=5917 1291±0,5 (40) 59±0,3	N=11656 1301±0,3 (41) 46±0,2	N=8847 1300±0,4 (42) 60±0,3	N=5362 1299±0,5 (43) 60±0,4	N=62254 M=1294
11 ♀	N=11372 1328± 0,4 (36) 63± 0,3	N=11251 1341±0,4 (37) 64±0,3	N=7379 1339±0,5 (38) 65±0,3	N=6290 1341±0,5 (39) 64±0,4	N=7691 1344±0,5 (40) 65±0,3	N=9273 1345±0,5 (41) 64±0,3	N=7128 1350±0,5 (42) 64±0,3	N=60384 M=1341
12 ♀	N=11243 1380± 0,4 (35) 59± 0,3	N=11103 1358±0,4 (36) 69±0,3	N=7514 1391±0,5 (37) 70±0,4	N=5870 1392±0,6 (38) 70±0,4	N=8093 1399±0,5 (39) 70±0,3	N=9805 1399±0,5 (40) 70±0,3	N=5700 1399±0,6 (41) 68±0,4	N=59328 M=1388
13 ♀	N=10756 1431± 0,5 (54) 71± 0,3	N=11221 1443±0,4 (35) 75±0,3	N=6833 1448±0,6 (36) 72±0,4	N=5705 1447±0,6 (37) 71±0,4	N=7584 1455±0,5 (38) 73±0,3	N=6248 1459±0,5 (39) 71±0,4	N=7755 1451±0,5 (40) 73±0,4	N=56102 M=1448
14 ♀	N= 9437 1483± 0,5 (33) 68± 0,3	N= 9402 1494±0,5 (34) 69±0,3	N=6008 1496±0,6 (35) 68±0,4	N=4988 1494±0,6 (36) 66±0,4	N=6729 1500±0,1 (37) 68±0,4	N=8529 1501±0,5 (38) 69±0,3	N=7811 1509±0,5 (39) 69±0,3	N=52904 M=1497
15 ♀	N= 3980 1523± 0,7 (32) 63± 0,5	N=3596 1534±0,7 (33) 63±0,5	N=2531 1534±0,8 (34) 63±0,6	N=2980 1525±0,7 (35) 64±0,5	N=3651 1532±0,7 (36) 60±0,5	N=3525 1526±0,7 (37) 63±0,5	N=2207 1523±0,9 (38) 65±0,7	N=22470 M=1528
16 ♀	N= 1061 1539± 1,3 (51) 64± 0,9	N= 931 1555±1,2 (32) 51±0,9	N= 462 1551±1,9 (33) 57±1,3	N= 572 1494±1,5 (34) 55±1,1	N= 895 1546±1,3 (35) 58±0,9	N= 801 1545±1,4 (36) 59±1,0	N= 252 1538±2,7 (37) 63±1,9	N=4974 M=1538
17 ♀	N= 310 1569±0,5 (30) 41±0,3	N= 92 1562±3,9 (31) 54±2,7	—	N= 27 1550±9,2 (33) 71±6,5	N= 70 1552±5,7 (34) 71±4,0	N= 120 1546±3,2 (35) 51±2,2	—	N=619 M=1556

Tab. 13. Średnie wagi (w kg) chłopców całego woj. poznańskiego ułożone według wieku i roku badania — Moyennes du poids (en kg) des garçons d'après l'âge et l'année d'examen

Wiek âge	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7 ♂	N= 1365 22,36±0,05 (40) 2,70±0,3	N= 883 22,58±0,05 (41) 2,15±0,3	N= 353 23,60±0,10 (42) 2,78±0,07	N= 217 23,40±0,13 (43) 2,99±0,09	N= 259 24,53±0,94 (44) 2,24±0,68	N= 606 22,92±0,07 (45) 2,74±0,05	—	N=3583 M=23,23
8 ♂	N=12323 22,89±0,01 (39) 2,77±0,1	N=11675 23,31±0,01 (40) 2,78±0,1	N= 6301 23,60±0,03 (41) 3,38±0,02	N= 5085 23,27±0,03 (42) 2,78±0,02	N= 6142 23,45±0,03 (43) 2,96±0,02	N= 6884 23,53±0,02 (44) 2,83±0,01	N=2368 23,52±0,04 (45) 2,97±0,03	N=50778 M=23,37
9 ♂	N=12411 24,98±0,02 (38) 3,04±0,1	N=13307 25,35±0,02 (39) 3,14±0,1	N= 7065 25,89±0,03 (40) 3,22±0,02	N= 5648 25,46±0,03 (41) 3,11±0,02	N= 6855 25,61±0,03 (42) 3,15±0,02	N= 7975 25,64±0,02 (43) 3,19±0,01	N=4595 25,52±0,03 (44) 3,02±0,02	N=57856 M=25,49
10 ♂	N=12362 27,27±0,02 (37) 3,45±0,1	N=12047 27,62±0,02 (38) 3,46±0,1	N= 7724 28,22±0,03 (39) 3,64±0,02	N= 6002 27,74±0,03 (40) 3,46±0,02	N= 7614 30,56±0,03 (41) 4,30±0,02	N= 9067 28,01±0,03 (42) 3,59±0,02	N=5556 27,84±0,03 (43) 3,61±0,02	N=60372 M=28,18
11 ♂	N=12161 29,52±0,02 (36) 3,81±0,1	N=12105 29,95±0,02 (37) 3,85±0,1	N= 7716 30,60±0,03 (38) 3,98±0,02	N= 6633 30,12±0,03 (39) 3,86±0,02	N= 7661 30,33±0,03 (40) 3,98±0,02	N= 9439 30,41±0,03 (41) 3,90±0,02	N=5556 30,55±0,04 (42) 3,92±0,03	N=59577 M=30,21
12 ♂	N=11431 32,08±0,03 (35) 4,26±0,2	N=12276 32,49±0,03 (36) 4,28±0,2	N= 7266 33,40±0,05 (37) 5,78±0,03	N= 6248 32,80±0,03 (38) 4,31±0,02	N= 8548 33,01±0,03 (39) 4,43±0,02	N= 9827 33,18±0,03 (40) 4,41±0,02	N=7961 33,04±0,03 (41) 4,39±0,02	N=63557 M=32,86
13 ♂	N=11184 35,16±0,03 (34) 4,94±0,2	N=11705 35,48±0,03 (35) 4,85±0,2	N= 7430 36,27±0,04 (36) 5,05±0,03	N= 6138 36,01±0,04 (37) 5,12±0,03	N= 8184 41,05±0,05 (38) 6,73±0,03	N=10754 36,43±0,03 (39) 5,28±0,02	N=7795 36,26±0,05 (40) 5,23±0,03	N=63190 M=36,97
14 ♂	N= 9832 46,01±0,02 (33) 2,66±0,1	N=10738 49,46±0,04 (34) 6,27±0,3	N= 6662 40,36±0,05 (35) 6,31±0,03	N= 5697 39,84±0,05 (36) 6,18±0,04	N= 7167 40,57±0,05 (37) 6,51±0,03	N= 8844 40,44±0,05 (38) 6,29±0,03	N=4432 40,90±0,06 (39) 6,43±0,05	N=53432 M=41,00
15 ♂	N= 5762 45,44±0,06 (32) 7,03±0,4	N= 4244 44,99±0,07 (33) 7,62±0,5	N= 2517 45,35±0,10 (34) 7,37±0,07	N= 3624 44,99±0,08 (35) 7,21±0,06	N= 4552 45,29±0,07 (36) 7,41±0,05	N= 9405 44,47±0,07 (37) 7,17±0,05	N=3046 44,35±0,09 (38) 7,04±0,06	N=28360 M=44,48
16 ♂	N= 2034 47,98±0,11 (31) 7,47±0,8	N= 1874 49,21±0,12 (32) 7,57±0,8	N= 2642 44,09±0,11 (33) 8,17±0,07	N= 1154 50,00±0,15 (34) 7,47±0,10	N= 1682 45,34±0,13 (35) 7,67±0,09	N= 1273 48,78±0,13 (36) 7,32±0,09	N= 454 48,24±0,24 (37) 7,67±0,17	N=1047 M=48,23
17 ♂	N= 387 52,29±0,13 (30) 3,83±0,9	N= 223 53,80±0,30 (31) 6,92±0,21	N= 81 54,25±0,58 (32) 7,88±0,41	N= 48 55,16±0,63 (33) 6,80±0,45	N= 112 53,48±0,05 (34) 7,46±0,03	N= 143 51,34±0,47 (35) 8,26±0,33	N= 71 51,55±0,62 (36) 7,87±0,43	N=1071 M=53,19

Tab. 14. Średnie wagi (w kg) dziewcząt woj. poznańskiego według wieku i roku badania — Moyennes du poids (en kg) des filles (toute la voïvodie) d'après l'âge et l'année de l'examen

Wiek âge	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7 ♀	N= 1238 (40) 21,10±0,05 2,43±0,03	N= 828 (41) 21,62±0,05 2,44±0,04	N= 350 (42) 22,91±1,11 2,92±0,07	N= 162 (43) 22,06±1,15 2,81±1,11	N= 266 (44) 22,68±1,13 2,94±0,09	N= 199 (45) 22,48±1,14 2,98±1,10	N= 48 (46) 22,03±1,34 3,51±1,24	N= 3191 M=22,13
8 ♀	N= 11483 (39) 21,97±0,02 2,81±0,01	N= 11386 (40) 22,31±0,01 2,76±0,01	N= 4796 (41) 22,60±0,03 2,76±0,02	N= 5167 (42) 22,53±0,03 2,89±0,02	N= 5751 (43) 22,50±0,03 2,95±0,02	N= 4165 (44) 22,68±0,05 2,89±0,02	N= 1842 (45) 22,50±0,04 2,74±0,03	N= 44590 M=22,44
9 ♀	N= 11521 (38) 24,73±0,03 4,02±0,02	N= 12346 (39) 24,30±0,02 3,21±0,01	N= 7107 (40) 24,74±0,03 3,11±0,02	N= 5405 (41) 22,42±0,03 3,14±0,02	N= 6790 (42) 24,90±0,03 3,26±0,02	N= 7786 (43) 24,65±0,03 3,20±0,01	N= 2661 (44) 24,77±0,04 3,20±0,03	N= 53626 M=24,36
10 ♀	N= 11629 (37) 26,33±0,02 3,38±0,01	N= 11192 (38) 26,58±0,02 3,67±0,01	N= 7620 (39) 27,10±0,03 3,51±0,02	N= 5906 (40) 26,73±0,03 3,50±0,02	N= 7143 (41) 26,88±0,03 3,55±0,02	N= 8827 (42) 27,13±0,03 3,63±0,02	N= 5351 (43) 26,68±0,04 4,79±0,03	N= 57668 M=26,78
11 ♀	N= 11413 (36) 28,90±0,03 4,16±0,02	N= 11214 (37) 29,25±0,03 4,19±0,02	N= 7036 (38) 29,77±0,03 4,34±0,03	N= 6308 (39) 29,54±0,04 4,69±0,03	N= 7735 (40) 29,57±0,03 4,28±0,02	N= 9122 (41) 29,74±0,03 4,27±0,02	N= 7125 (42) 29,63±0,03 4,23±0,02	N= 59953 M=29,49
12 ♀	N= 11163 (35) 31,96±0,03 4,69±0,02	N= 11035 (36) 32,52±0,03 4,98±0,02	N= 7456 (37) 33,13±0,04 5,04±0,03	N= 5848 (38) 32,87±0,05 5,08±0,03	N= 8056 (39) 33,06±0,04 5,16±0,03	N= 9660 (40) 33,28±0,03 5,16±0,03	N= 7569 (41) 33,05±0,04 5,07±0,03	N= 60807 M=32,84
13 ♀	N= 10742 (34) 35,73±0,04 5,77±0,03	N= 11184 (35) 36,40±0,04 5,92±0,03	N= 6065 (36) 37,41±0,05 5,99±0,03	N= 4980 (37) 37,01±0,06 6,50±0,04	N= 7613 (38) 37,44±0,05 6,18±0,03	N= 10085 (39) 37,48±0,04 6,02±0,03	N= 8028 (40) 37,13±0,04 5,91±0,03	N= 58697 M=36,94
14 ♀	N= 9229 (33) 40,44±0,05 6,37±0,03	N= 9452 (34) 40,87±0,05 6,42±0,03	N= 5998 (35) 40,15±0,05 6,39±0,04	N= 4970 (36) 42,73±0,06 6,44±0,04	N= 6739 (37) 42,16±0,05 6,56±0,04	N= 8541 (38) 41,84±0,05 6,61±0,03	N= 7810 (39) 41,53±0,05 6,27±0,03	N= 52739 M=42,67
15 ♀	N= 4257 (32) 44,29±0,07 6,33±0,05	N= 3595 (33) 44,92±0,07 6,36±0,05	N= 2528 (34) 45,60±0,08 6,07±0,05	N= 2913 (35) 51,55±0,08 6,45±0,05	N= 3665 (36) 46,08±0,07 6,31±0,05	N= 3424 (37) 45,45±0,07 6,53±0,05	N= 2208 (38) 44,44±0,09 6,63±0,07	N= 22590 M=46,05
16 ♀	N= 1061 (31) 46,72±1,13 6,52±0,09	N= 930 (32) 47,85±1,13 5,83±0,09	N= 469 (33) 40,50±1,19 6,01±1,13	N= 571 (34) 48,16±1,17 6,23±1,12	N= 216 (35) 48,07±1,14 6,44±1,10	N= 809 (36) 47,98±1,15 6,22±1,10	N= 252 (37) 47,20±2,27 6,41±1,19	N= 4308 M=46,65
17 ♀	N= 160 (30) 49,93±1,11 6,35±0,07	N= 91 (31) 48,06±4,1 5,85±2,9	—	N= 27 (33) 56,19±1,07 8,21±1,76	N= 70 (34) 52,07±1,63 7,79±1,44	N= 120 (35) 50,27±4,3 6,87±1,30	—	N= 468 M=51,30

Tab. 15. Średnie obwodu klatki piersiowej w mm chłopców woj. poznańskiego według wieku i roku badania — Moyennes du périmètre thoracique (en mm) du garçons de toute la voïvodie d'après l'âge et l'année d'examen

Wiek âge	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7	N= 1659 (40) 606±5,5 34,3±3,9	N= 907 (41) 611±0,7 36±0,5	—	N= 220 (43) 613±1,3 36±1,2	N= 223 (44) 604±1,7 37±1,3	N= 177 (45) 657±1,8 37±1,3	N= 126 (46) 598±2,6 43±1,8	N= 3312 M=615
8	N= 14196 (39) 614±0,2 32±0,1	N= 13062 (40) 615±0,2 32±0,1	—	N= 5777 (42) 607±0,3 35±0,2	N= 6540 (43) 609±1,3 51±0,3	N= 7803 (44) 606±0,3 36±0,2	N= 1979 (45) 609±0,5 32±0,3	N= 49357 M=610
9	N= 15287 (38) 631±0,1 31±0,1	N= 15443 (39) 634±0,2 34±0,1	—	N= 6129 (41) 626±0,2 34±0,1	N= 7184 (42) 642±0,3 37±0,2	N= 8508 (43) 618±2,4 34±0,1	N= 5200 (44) 628±0,3 55±0,2	N= 57746 M=630
10	N= 13641 (37) 633±0,7 66±0,4	N= 13755 (38) 650±0,2 35±0,1	—	N= 6275 (40) 640±0,3 38±0,2	N= 8105 (41) 632±0,2 35±0,1	N= 9679 (42) 692±0,3 43±0,2	N= 6009 (43) 646±3,2 37±0,2	N= 57464 M=649
11	N= 10006 (36) 664±0,2 36±0,2	N= 13340 (37) 767±0,2 37±0,1	—	N= 7235 (39) 661±0,3 39±0,2	N= 8350 (40) 663±0,3 38±0,1	N= 9919 (41) 770±0,3 40±0,2	N= 7911 (42) 667±0,3 38±0,2	N= 56761 M=699
12	N= 12892 (35) 689±0,2 40±0,1	N= 13850 (36) 677±0,2 30±0,1	—	N= 6989 (38) 682±0,4 22±0,3	N= 9262 (39) 679±0,3 38±0,2	N= 9910 (40) 678±3,3 42±0,2	N= 8827 (41) 684±0,3 39±0,2	N= 61680 M=682
13	N= 12689 (34) 703±0,2 41±0,1	N= 13219 (35) 751±1,0 84±0,7	—	N= 6600 (37) 702±0,3 43±0,2	N= 8767 (38) 702±0,3 46±0,2	N= 10915 (39) 709±0,3 45±6,2	N= 8267 (40) 743±0,8 37±0,2	N= 60457 M=718
14	N= 11723 (33) 729±0,3 45±0,2	N= 9329 (34) 760±0,5 22±0,4	—	N= 6399 (36) 729±0,4 50±0,2	N= 8392 (37) 743±0,3 49±0,1	N= 9862 (38) 729±0,3 51±0,2	N= 8307 (39) 744±0,4 50±0,3	N= 54012 M=739
15	N= 6441 (32) 758±0,4 51±0,3	N= 5706 (33) 785±4,8 54±0,3	—	N= 3957 (35) 757±0,6 49±0,4	N= 5312 (36) 763±0,5 56±0,4	N= 4791 (37) 759±0,5 55±0,4	N= 3007 (38) 757±0,7 53±0,4	N= 29214 M=763
16	N= 2616 (31) 786±3,3 26±0,6	N= 1888 (32) 796±0,9 60±0,5	—	N= 1066 (34) 775±1,2 60±0,9	N= 1871 (35) 792±0,7 61±0,6	N= 1442 (36) 784±1,0 58±0,7	N= 620 (37) 766±1,4 53±0,9	N= 9503 M=783
17	N= 202 (30) 804±4,3 91±3,0	N= 156 (31) 768±2,7 51±2,0	—	N= 77 (33) 795±4,1 56±2,7	N= 180 (34) 809±3,0 60±2,1	N= 236 (35) 789±2,1 51±1,5	N= 48 (36) 762±7,0 69±4,7	N= 899 M=788

Tab. 16. Średnie obwodu klatki piersiowej (w mm) dziewcząt woj. poznańskiego według wieku i roku badania — Moyennes du périmètre thoracique (en mm) des filles de toute la voïvodie d'après l'âge et l'année d'examen

Wiek age	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Całość woj. total
7	N=1587 (40) $593 \pm 0,6$ $36 \pm 0,4$	N=690 (41) $597 \pm 0,7$ $36 \pm 0,6$	—	N=152 (43) $595 \pm 1,8$ $34 \pm 1,3$	N=183 (44) $594 \pm 2,0$ $39 \pm 1,3$	N=93 (45) $591 \pm 0,3$ $45 \pm 2,2$		N=2276 M=594
8	N=13805 (39) $599 \pm 0,2$ $33 \pm 0,1$	N=12384 (40) $599 \pm 0,2$ $36 \pm 0,1$	—	N=5139 (42) $594 \pm 0,3$ $35 \pm 0,2$	N=6761 (43) $595 \pm 0,3$ $35 \pm 0,2$	N=7705 (44) $590 \pm 0,3$ $36 \pm 0,2$	N=1955 (45) $584 \pm 0,5$ $34 \pm 0,3$	N=47738 M=595
9	N=12021 (38) $615 \pm 0,2$ $34 \pm 0,1$	N=13890 (39) $616 \pm 0,2$ $34 \pm 0,1$	—	N=5283 (41) $590 \pm 0,3$ $36 \pm 0,2$	N=7771 (42) $615 \pm 0,3$ $34 \pm 0,2$	N=8144 (43) $607 \pm 0,3$ $37 \pm 0,2$	N=4995 (44) $737 \pm 0,3$ $36 \pm 0,2$	N=52104 M=630
10	N=9774 (37) $636 \pm 0,3$ $36 \pm 0,1$	N=11414 (38) $635 \pm 0,2$ $37 \pm 0,1$	—	N=5913 (40) $627 \pm 0,3$ $38 \pm 0,2$	N=8356 (41) $630 \pm 0,3$ $46 \pm 0,2$	N=8569 (42) $626 \pm 0,4$ $52 \pm 0,3$	N=6269 (43) $624 \pm 0,3$ $38 \pm 0,2$	N=50295 M=630
11	N=12129 (36) $634 \pm 0,2$ $39 \pm 0,1$	N=11958 (37) $655 \pm 0,3$ $40 \pm 0,1$	—	N=6613 (39) $650 \pm 0,3$ $42 \pm 0,3$	N=8931 (40) $652 \pm 0,3$ $42 \pm 0,2$	N=9305 (41) $646 \pm 0,3$ $44 \pm 0,2$	N=7143 (42) $652 \pm 0,3$ $41 \pm 0,2$	N=56079 M=648
12	N=12089 (35) $679 \pm 0,3$ $41 \pm 0,2$	N=11787 (36) $679 \pm 0,4$ $45 \pm 0,3$	—	N=4989 (38) $675 \pm 0,5$ $50 \pm 0,3$	N=9431 (39) $678 \pm 0,4$ $62 \pm 0,3$	N=9970 (40) $674 \pm 0,3$ $49 \pm 0,2$	N=7647 (41) $681 \pm 0,3$ $47 \pm 0,2$	N=55923 M=678
13	N=11111 (34) $709 \pm 0,3$ $50 \pm 0,2$	N=11761 (35) $711 \pm 0,3$ $51 \pm 0,2$	—	N=5861 (37) $709 \pm 0,5$ $54 \pm 0,3$	N=9251 (38) $715 \pm 0,4$ $57 \pm 0,3$	N=9715 (39) $719 \pm 0,4$ $58 \pm 0,3$	N=8063 (40) $716 \pm 0,5$ $62 \pm 0,3$	N=55762 M=713
14	N=10237 (33) $747 \pm 0,3$ $55 \pm 0,3$	N=8350 (34) $745 \pm 0,4$ $57 \pm 0,3$	—	N=5379 (36) $747 \pm 0,5$ $59 \pm 0,3$	N=8551 (37) $751 \pm 0,5$ $62 \pm 0,3$	N=9188 (38) $749 \pm 0,4$ $61 \pm 0,3$	N=7891 (39) $771 \pm 0,4$ $58 \pm 0,3$	N=49546 M=752
15	N=4450 (32) $774 \pm 0,5$ $54 \pm 3,9$	N=4429 (33) $777 \pm 0,5$ $54 \pm 0,4$	—	N=3034 (35) $777 \pm 0,7$ $60 \pm 0,5$	N=4559 (36) $780 \pm 0,5$ $58 \pm 0,4$	N=3736 (37) $774 \pm 0,6$ $60 \pm 0,5$	N=2208 (38) $771 \pm 0,7$ $60 \pm 0,6$	N=22416 M=777
16	N=1100 (31) $791 \pm 1,2$ $56 \pm 0,8$	N=1151 (32) $799 \pm 1,0$ $51 \pm 0,7$	—	N=681 (34) $797 \pm 1,3$ $57 \pm 1,0$	N=1446 (35) $797 \pm 0,9$ $49 \pm 1,5$	N=1070 (36) $800 \pm 1,3$ $62 \pm 2,2$	N=300 (37) $792 \pm 2,2$ $58 \pm 1,6$	N=5748 M=796
17	N=36 (30) $802 \pm 5,9$ $53 \pm 4,2$	N=86 (31) $799 \pm 5,0$ $37 \pm 3,5$	—	—	N=38 (34) $852 \pm 7,0$ $64 \pm 4,9$	N=55 (35) $790 \pm 5,3$ $58 \pm 3,7$	N=24 (36) $805 \pm 5,4$ $39 \pm 3,8$	N=189 M=810

Tab. 17. Średnie wzrostu w pozycji siedzącej (w mm) dzieci woj. poznańskiego — Moyennes de la taille assise (en cm) des enfants scolaires de toute la voïvodie

Wiek âge	♂				♀			
	N	M	m _(m)	σ	N	M	m _(m)	σ
7	2.865	64,2	0,06	4,00	2.938	63,7	0,04	3,78
8	6.499	65,8	0,03	3,84	6.335	65,1	0,03	3,71
9	9.383	67,9	0,02	3,84	9.410	67,1	0,02	3,82
10	13.889	69,7	0,02	3,95	13.506	69,1	0,02	3,98
11	17.638	71,5	0,02	4,01	17.536	71,3	0,02	4,17
12	17.122	73,2	0,02	4,05	16.978	73,8	0,02	4,43
13	13.535	75,3	0,02	4,56	13.189	76,5	0,02	4,56
14	7.117	77,6	0,03	4,93	6.262	78,7	0,03	4,43
15	2.205	80,0	0,07	4,99	1.467	80,1	0,07	4,27
16	400	81,3	0,17	5,29	240	81,2	0,17	0,17

Tab. 18. Średnie wskaźnika Rohrer dla dzieci woj. poznańskiego w układzie „wiek rok urodzenia” — Moyennes de l'indice de Rohrer des enfants scolaires d'après l'âge et l'année de naissance

Wiek âge	Rok urodz. - année																
	.29	.30	.31	.32	.33	.34	.35	.36	.37	.38	.39	.40	.41	.42	.43	.44	.45
Chłopcy - garçons																	
5																1,31	
6													1,36	-	1,28	1,25	-
7												1,32	1,32	1,30	1,29	1,37	1,30
8											1,31	1,31	1,33	1,29	1,29	1,29	1,29
9										1,29	1,26	1,29	1,26	1,29	1,26	1,30	
10									1,26	1,24	1,26	1,24	1,23	1,23	1,14		
11							1,23	1,20	1,24	1,20	1,21	1,23	1,29				
12						1,21	1,21	1,22	1,20	1,20	1,22	1,23					
13					1,31	1,20	1,22	1,20	1,20	1,20	1,24						
14				1,20	1,20	1,22	1,20	1,21	1,20	1,21							
15			1,21	1,20	1,23	1,22	1,20	1,19	1,21								
16		1,23	1,22	1,26	1,24	1,26	1,23	1,23									
17	1,30	1,17	1,28	-	1,23	1,21	1,29										
18																	
Dziewczeta - filles																	
6																1,33	
7												1,32	1,28	1,29	1,28	1,26	1,26
8											1,29	1,28	1,31	1,29	1,26	1,27	1,26
9										1,26	1,25	1,28	1,24	1,23	1,25	1,23	
10									1,24	1,22	1,24	1,22	1,22	1,22	1,21		
11							1,31	1,20	1,22	1,22	1,21	1,15	1,19				
12						1,21	1,20	1,23	1,21	1,22	1,23	1,20					
13					1,23	1,22	1,24	1,24	1,22	1,23	1,23						
14				1,25	1,25	1,27	1,23	1,26	1,24	1,24							
15		1,28	1,25	1,31	1,29	1,30	1,30	1,28									
16		1,32	1,27	-	1,25	1,38	1,44	1,32									
17																	